

Vyhodnocení realizačního projektu záchranného programu hnědáka osikového (*Euphydryas maturna*) v ČR v roce 2012

V následujícím textu jsou uvedeny aktivity, které byly naplánovány k realizaci v roce 2012 (uvedeny kurzívou) a způsob jejich realizace. Číslování jednotlivých kapitol respektuje a odkazuje k členění v ZP. Na realizaci opatření se podíleli jak vlastníci lesa, či jimi najaté subjekty, tak také SOM, Společnost na ochranu motýlů, která realizovala monitoring.

3.1 Péče o biotop

Realizační projekt:

3.1.1 Prvotní lesnické zásahy na lokalitách výskytu druhu a

3.1.2 Opatření střednědobá - do konce platnosti následujícího LHP (do roku 2025)

V roce 2012 bude pokračovat realizace schválených projektů, budou též podány projekty nové. Dále bude také podle potřeby upravováno lesní hospodaření na území EVL. Všechny činnosti budou plánovány a realizovány po domluvě a v součinnosti s majiteli a nájemci. Zásahy budou v roce 2012 koncipovány dvojí formou:

A. Speciální opatření a cílený management

Budou realizovány jako nouzové zásahy a prvotní zásahy.

○ Nouzové zásahy

Budou provedeny na místech s výskytem housenčích hnízd. Jedná se o opatření, která mají především zachovat vhodné světelné podmínky pro vývoj housenek.

● Prořezávky

Budou provedeny v Dománovickém lese (porostní sk. 2E1) i Žiželickém lese (porostní sk. 1C1, 1D1) na místech výskytu housenek dle aktuálního monitoringu. Jedná se o prosvětlení a jednotlivý výběr okolo hnízdních stromů, vyřezávání nepůvodních dřevin (DBC, BO, SM, MD), nebo stínících keřů (např. líska), podporu JS a DB, event. nektaronosných keřů. Hrazeno bude provedení prořezávky. Činnosti budou naplánovány jako dvouleté vzhledem k realizaci v období 1/10 2012-31/3 2013.

● Rekonstrukce

Bude provedena v Dománovickém lese v porostní skupině 2E3a. Jedná se o vyřezání všech dřevin kromě JS a případně DB, výstavbu oplocení a doplnění dřevin – DB (QP, 36-50 cm) a JS (36-50 cm). Před započítím činností je nezbytné vydání stanoviska k těmto činnostem ze strany AOPK ČR a následné podání žádosti majitele na příslušný OSSL s odvoláním na toto stanovisko. Hrazeno bude provedení těžby, přiblížení, výstavba oplocení, nákup sazenic a jejich výsadba (u JS kompletně, u DB částečně). Činnosti budou naplánovány jakou dvouleté vzhledem k realizaci v období 1/10 2012-30/6 2013.

○ Prvotní zásahy

Zásahy budou provedeny v Dománovickém lese na území PR a v Žiželickém lese. Jedná se o zásahy vedoucí k postupnému převodu na tvar lesa středního, tzn. lesa bohatě prostorově a věkově strukturovaného. V této fázi se jedná se o provedení clonné seče v úrovni a podúrovni na zakmenění cca 0,7, ponechání JS se zavětvením do cca 5 m, výstavbu oplocení, podporu přirozeného zmlazení DB a JS a event. výsadbu v případě potřeby (ve většině případů doplnění JS). V Dománovickém lese bude dokončena realizace schváleného dvouletého projektu AOPK ČR (2011-2012, v roce 2012 porostní sk. 1B8, 2C11, 6A13), jednoletého projektu KÚ Středočeského kraje (2012, porostní sk. 2B13). V Žiželickém lese bude započata realizace schváleného dvouletého projektu AOPK ČR (2012-2013, porostní sk. 1D9, 1D8). Hrazeno je provedení oplocení, výsadba JS (36-50 cm) a ožínání.

B. Úprava lesního hospodaření

Již byla pro období 1/10 2011-31/3 2012 provedena v Dománovickém lese na území EVL mimo PR po dohodě s nájemcem (porostní skupiny 3A11, 3C13, 4A14, 4B12, 5A12, 5A13, 5B12, 5C11, 7C11), v roce 2012 bude žádáno o náhradu újmy dle skutečných nákladů. Konkrétní porostní skupiny pro období 1/10 2012-31/3 2013 budou upřesněny během roku. Lesní hospodaření bude upraveno v těchto činnostech:

- těžba - proclonění v pruzích, na určených plochách menší náseky,
- příprava půdy – nepoužívání naorávání, možnost používání frézování, nepoužívání chemických přípravků v určených porostech (také na území PR),
- zalesnění, obnova – využití přirozené obnovy dubu a jasanu v procloněných pruzích, zalesnění jasanem v oplocenkách na 10 % plochy,
- ochrana kultur proti buření – nepoužívání chemických přípravků v určených porostech EVL (také na území PR), místo chemických přípravků používání mechanické ochrany - ožínání.

Dle těchto úprav byly pro období 1/10 2011-31/3 2012 orientačně vyčísleny zvýšené náklady na následující pěstební činnosti (nákladově náročnější opatření):

- oplocování – navýšení o cca 24 %,
- nepoužívání chemických přípravků – navýšení o cca 223 %,
- výsadba jasanů – navýšení dle počtu kusů.

Za takto prováděné hospodaření může být zákonným způsobem požadována **náhrada újmy za ztížené lesní hospodaření dle ust. § 58 zák. č. 114/1992 Sb.** v souladu s požadavky vyhlášky č. 335/2006 Sb. (viz tab. 1).

Garanti: Jaroslav Pipek (KS Praha a střední Čechy), Antonín Krása (Oddělení druhové ochrany AOPK ČR), Lenka Tomášková (Oddělení druhové ochrany AOPK ČR).

Realizace:

a) prořezávky v porostních skupinách 2E1 (Dománovický les) a 1C1 a 1D1 (Žiželický les) zatím nebyly realizovány; prořezávka v Dománovickém lese bude provedena v zimě na počátku roku 2013, prořezávky v Žiželickém lese nebyly s ohledem na absenci housenek v této disjunktní části areálu výskytu realizovány, o jejich pozdější realizaci bude rozhodnuto na základě informací o výskytu druhu; finance určené na tato opatření nebyly vyčerpány

b) rekonstrukce porostní skupiny 2E3a (Dománovický les) nebyla realizována, ale s její realizací se počítá v roce 2013; důvodem odložení realizace tohoto opatření byly změny

v realizačním týmu (nový garant ZP) a také změny v zákoně o zadávání veřejných zakázek; finance určené na toto opatření nebyly vyčerpány

c) prvotní zásahy v porostních skupinách 1B8, 2C11, 6A13 a 2B13 (Dománovický les) a 1D9 (Žiželický les) byly realizovány; v případě Žiželického lesa byl ale zásah realizován odlišně od původní dohody, protože místo snížení zakmenění na úroveň 0,7 došlo nakonec k holosečné mýtní těžbě s ponecháním několika výstavků – tento problém byl s majitelem lesa (Obec Žiželice) diskutován a bylo navrženo takové řešení (zpřesňující dodatek ke smlouvě), aby se to již v budoucnu nemohlo opakovat; z důvodu bohatého přirozeného zmlazení jasanu zde také bylo redukováno množství vysazovaných sazenic a došlo k dalším drobným úpravám původního projektu; v důsledku toho došlo v projektu v Žiželickém lese k úpravě rozpočtu

d) úprava lesního hospodaření se uplatňuje na vybraných plochách, zvýšené náklady jsou pokryty proplácením újmy za ztížené lesní hospodaření

3.3 Monitoring

Realizační projekt:

Vzhledem k pokračujícímu kritickému stavu populace z hlediska její velikosti bude upuštěno od intenzivního monitoringu imág formou zpětných odchytů (3.3.2 Monitoring imág). Pro účely realizace ZP je v této fázi dostatečný vizuální monitoring a zaznamenání míst výskytu. Bude ale pokračovat detailní monitoring vývojových stádií (3.3.1 Monitoring larev) včetně umístění snůšek, sledování larválních hnízd a parametrů prostředí v těchto místech.

Tab. 2. Monitoring hnědáka osikového v roce 2012.

Lokalita	Činnost	Garant smlouvy/ projektu	Organizace	Zdroj dotace
Dománovický, Žiželický les, okolí	monitoring dospělců, snůšek, housenčích hnízd, sepsání závěrečné zprávy	Antonín Krása	AOPK ČR, ODO	POPFK

3.3.4 Pravidelné hodnocení a optimalizace péče o biotop

Stejně jako v průběhu roku 2011 budou na základě monitoringu vyhodnoceny provedené zásahy. Bude-li to aktuální, budou vyhodnoceny také trendy na základě již provedených managementových prvotních zásahů, event. střednědobých opatření. V rámci sledování prováděných zásahů bude provedena potřebná optimalizace zásahů.

Realizace:

Monitoring zaměřený na larvální stádia přinesl informace o dalším nárůstu velikosti populace hnědáka osikového v Dománovickém lese. Celkem zde bylo nalezeno 71 stromů se snůškami nebo hnízdy, kterých bylo nalezeno 95. Oproti minulému roku, kdy bylo nalezeno 51 snůšek / hnízd na 42 stromech, je to tedy poměrně silný nárůst. Bohužel ale nedošlo k nálezu žádného stromu se snůškou v Žiželickém lese, kde ještě v loňském roce byly 2.

Dospělí motýli byli v rámci monitoringu zaznamenáváni pomocí transektových pochůzek bez značení a zpětných odchytů, přičemž odhad jejich početnosti ukazuje na množství 95 – 145 jedinců, z čehož by mělo být minimálně 65 samic. K podobným hodnotám dospěl i tým z Přírodovědecké fakulty JČU, který prováděl menší výzkum pro kolegy

z Odboru monitoringu, a podle nějž zde bylo v letošní sezóně 88 samic a 76 samců. Imága, konkrétně 2 samci, byli zaznamenáni i v Žiželickém lese. I v případě dospělců tedy došlo k nárůstu početnosti, a to výraznému, protože v roce 2011 jich bylo pozorováno pouze 7.

Tým SOMu, který prováděl monitoring, se nevěnoval pouze Dománovickému a Žiželickému lesu, ale provedl výzkum i na několika potenciálně vhodných lokalitách v okolí. V lokalitě „U prasečáku“ nebyl výskyt z minulých let potvrzen. Negativní byly i návštěvy Kozí Hůry, Chlumce nad Cidlinou a NPR Libický luh, kde se druh dříve vyskytoval nebo kde pro jeho výskyt existuje potenciál. V současné době je tedy výskyt stále omezen pouze na komplex Dománovického lesa. V Žiželickém lese je nyní na hranici zjistitelnosti bez aktuálního potvrzení reprodukce.

Reakce hnědáka na provedené managementové zásahy zatím nebyla ve větší míře pozorována. Dospělí motýli i snůšky a hnízda byli nalézáni hlavně na tradičních místech v blízkosti hájovny a na okrajích několika blízkých porostních skupin. Naproti tomu nově prosvětlované porosty a další v minulých letech cíleným managementem dotčené plochy zatím nebyly druhem ve větší míře využity. Předpokládáme ovšem, že je to důsledkem stále ještě poměrně nízké početnosti druhu, což vede k menší kolonizaci nových ploch v okolí, které navíc ještě nedosahují optimálních vlastností.

3.6 Ostatní opatření

Realizační projekt:

3.6.1 Aktivní spolupráce s vlastníky

V průběhu roku bude vypracován a dokončen návrh dokumentu „Dohoda o způsobu hospodaření a provádění péče o pozemky z důvodu ochrany přírody“ (dále jen Dohoda). Dohoda dlouhodobě řeší provádění managementových opatření v Dománovickém lese na pozemcích, kde je hnědásek osikový předmětem ochrany. Účastníky Dohody budou KÚ Středočeského kraje (jako OOP příslušný k uzavření Dohody), Lesy Radovesnice II (jako nájemce) a AOPK ČR (jako vedlejší účastník a realizátor záchranného programu). Součástí Dohody budou obecné zásady péče o dané pozemky v Dománovickém lese a v přílohách budou rozpracována konkrétní opatření a managementové činnosti po dobu stávajícího LHP (do roku konce roku 2015).

Realizace:

Výše uvedená Dohoda nebyla zatím podepsána, protože její uzavření zdržela právní nejistota ohledně kompetence Krajského úřadu Středočeského kraje k jejímu uzavření. Tato otázka se ale v průběhu roku vyjasnila a na uzavření Dohody se bude dále pracovat se všemi zainteresovanými stranami od počátku roku 2013 s cílem jejího uzavření co nejdříve.

OSTATNÍ

Realizační projekt:

V druhé polovině roku proběhne setkání realizačního týmu ZP.

Realizace:

Setkání realizačního týmu se uskutečnilo 12. prosince 2012. V rámci diskuse byla probírána jak realizace ZP, tak konkrétní opatření a návrhy na další roky.

Shrnutí realizace ZP v roce 2012:

Během posledních dvou let se podařilo realizovat celou řadu konkrétních zásahů, které by měly v budoucnu přispět ke zlepšení stavu populace hnědáka osikového, stabilizovat ji a výhledově umožnit repatriaci do prostoru Libického luhu.

Pravidelný monitoring ukazuje, že se stav populace postupně skutečně lepší, je však stále hluboko pod kritickou hranicí, a proto je brzy na vynášení závěrů. Díky pokračující otevřené spolupráci s vlastníky lesa je ale naděje, že se bude situace zlepšovat i nadále a umožní splnění všech cílů záchranného programu.

Tab. 1. Činnosti a jejich financování v rámci opatření péče o biotop.

Lokalita	Období zásahů/těžeb	Období výsadby	Činnosti/zásahy	Garant smlouvy/projektu	Organizace	Zdroj dotace
Domán. a Žiž. les	1/10 2012 - 31/3 2013	-	prořezávky por. sk. 2E1, 1C1, 1D1	Jaroslav Pipek	KS Praha a Stř. Čechy	POPFK
Domán. les	1/10 2012 - 31/3 2013	do 30/6 2013	rekonstrukce por. sk. 2E3a	Jaroslav Pipek	KS Praha a Stř. Čechy	POPFK
Domán. les	1/10 2011 - 31/3 2012	2012	prvotní zásahy por. sk. 1B8, 2C11, 6A13	Pavel Bína	AOPK ODO	POPFK
Domán. les	1/10 2011 - 31/3 2012	2012	prvotní zásahy por. sk. 2B13	Pavel Vaňhát, Pavel Bína	KÚ Stř. kraje, AOPK ODO	KÚ
Žiželický les	1/10 2011 - 31/3 2012	2012	prvotní zásahy por. sk. 1D9	Jaroslav Pipek	KS Praha a Stř. Čechy	POPFK
Žiželický les	1/10 2012 - 31/3 2013	2013	prvotní zásahy por. sk. 1D8	Jaroslav Pipek	KS Praha a Stř. Čechy	POPFK
Domán. les	1/10 2011 - 31/3 2012	2012	úprava les. hosp. - por. sk. 3A11, 3C13, 4A14, 4B12, 5A12, 5A13, 5B12, 5C11, 7C11	Jaroslav Pipek, Lenka Tomášková	KS Praha a Stř. Čechy, AOPK ODO	náhrada újmy dle ust. § 58 zák. č. 114/1992 Sb.
Domán. les	1/10 2012 - 31/3 2013	2013	úprava les. hosp. por. sk. ?	Jaroslav Pipek, Lenka Tomášková	KS Praha a Stř. Čechy, AOPK ODO	náhrada újmy dle ust. § 58 zák. č. 114/1992 Sb.